

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора Вінницького
державного педагогічного
університету імені Михайла
Коцюбинського

Наталя ЗАМКОВА

2026 р.

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
до аспірантури за спеціальністю

A1 Освітні науки

Голова предметної екзаменаційної комісії

проф. Акімова О.В.

Вінниця – 2026

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри педагогіки і освітнього менеджменту.

Протокол №11 від 7 квітня 2026 року.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Абітурієнтам, які вступають до аспірантури з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, що зазначена в їхньому дипломі магістра (спеціаліста), призначається додаткове вступне випробування у формі співбесіди з обраної спеціальності. Мета випробування полягає у виявленні обізнаності майбутніх аспірантів з досягненнями сучасної педагогічної науки з урахуванням надбань української педагогічної думки та освітньої практики; виявлення розуміння сутності та генезису педагогічних категорій, володіння основами теорії навчання та виховання, сучасними педагогічними технологіями та методологією науково-педагогічних досліджень.

Програма містить ключові питання з педагогіки, передбачає обізнаність абітурієнтів з фундаментальними засадами загальної педагогіки, історії загальної педагогіки, історії української педагогічної теорії і практики. Програма розроблена у контексті нових вимог до підготовки аспірантів галузі знань А Освіта, спеціальності А1 Освітні науки.

У програмі відображені основні вимоги до вступників в аспірантуру Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, які не закінчували педагогічні заклади вищої освіти.

Вступник під час випробування має розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань, продемонструвавши при цьому:

- ~ розуміння функцій, завдань, структури педагогічної діяльності;
- ~ обізнаність з теоретичними основами сучасної педагогічної науки;
- ~ розуміння закономірностей розвитку виховання, школи і педагогічної думки в різні історичні періоди;
- ~ розвиток педагогічного мислення, професійно-педагогічної спрямованості;
- ~ сформованість умінь, необхідних для ефективної організації навчально-виховного процесу в сучасній загальноосвітній школі.

Вимоги до знань та умінь майбутніх аспірантів.

Майбутній аспірант повинен знати:

- ~ основні поняття і категорії педагогіки;
- ~ базові концепції виховання;
- ~ сучасні теорії розвитку особистості;
- ~ психологічні механізми і закономірності розвитку особистості;
- ~ принципи навчання і виховання;
- ~ структурні елементи педагогічної технології: цілі, методи, засоби, форми, зміст навчання та виховання;
- ~ критерії оцінювання ефективності навчально-виховного процесу;
- ~ методи педагогічної діагностики;
- ~ історичні типи виховання, виховні системи, освітні інститути, системи навчання, інноваційні освітні системи;
- ~ історичний розвиток української національної системи освіти;
- ~ історичний розвиток поглядів на мету і суть виховання, принципи виховання, дидактичні теорії й концепції;
- ~ індивідуально-психологічні та вікові особливості учнів і шляхи їх врахування у навчально-виховній діяльності;

критерії та рівні вихованості особистості та учнівського колективу;
етапи виховного процесу;
методи виховної роботи з особистістю та учнівським колективом;
функціональні обов'язки та основні напрями діяльності класного керівника;
форми організації різних напрямів діяльності школярів;
закономірності міжособистісних стосунків і спілкування в учнівському колективі;
прийоми виховання;
типи конфліктів у навчально-виховному процесі;
особливості виникнення конфліктів у спілкуванні з учнями різного віку;
способи попередження та розв'язання конфліктів у навчально-виховному процесі;
типи важковиховуваних учнів;
причини виникнення важковиховуваності;
прийоми корекції особистості та поведінки важковиховуваних дітей;
види планів навчально-виховної роботи, їх структура та вимоги до їх складання;
стилі сімейного виховання та їх вплив розвиток дітей;
типові помилки у сімейному вихованні;
умови успішного сімейного виховання;
форми роботи класного керівника з батьками;
завдання і структура дитячих та юнацьких організацій в Україні.

Майбутній аспірант повинен *вміти*:

визначати сутність процесів навчання і виховання;
аналізувати історико-педагогічні проблеми;
орієнтуватися в різних ідеях і підходах, які існували і існують в педагогічній науці та освітньо-виховній практиці;
встановлювати зв'язки між закономірностями розвитку особистості і принципами та технологією педагогічного процесу;
визначати суть провідних концепцій виховання особистості;
застосовувати методи педагогічного дослідження;
планувати етапи і прогнозувати результати навчання та виховання;
діагностувати рівень розвитку, індивідуально-психологічні особливості та взаємостосунки учнів у класі;
конструювати цілі, зміст, методи, засоби і форми навчально-виховного процесу;
встановлювати педагогічно доцільні взаємостосунки з вихованцями та їхніми батьками;
організовувати і регулювати навчально-виховну взаємодію з суб'єктами педагогічного процесу;
аналізувати та оцінювати процес і результати навчально-виховної взаємодії;
здійснювати педагогічну рефлексію.
використовувати методики вивчення вихованості учня та учнівського колективу;

- ~ враховувати у виховній роботі рівень розвитку, індивідуально-психологічні та вікові особливості учнів;
- ~ відбирати і застосовувати оптимальні методи виховання;
- ~ визначати конкретні виховні цілі і формулювати педагогічні завдання;
- ~ здійснювати психолого-педагогічний аналіз виховних заходів і приймати адекватні рішення;
- ~ організовувати діяльність учнів та учнівського колективу;
- ~ організовувати самовиховання учнів;
- ~ здійснювати корекцію поведінки та особистості важковиховуваних учнів;
- ~ попереджати конфліктні ситуації в навчально-виховному процесі та знаходити оптимальні варіанти їх вирішення;
- ~ проводити виховну бесіду з окремим учнем, групою, колективом;
- ~ спрямовувати роботу органів учнівського самоврядування;
- ~ аналізувати та оцінювати власну діяльність з метою її вдосконалення.

Оцінювання відповіді вступника до аспірантури відбувається на підставі виявлення рівня його підготовленості до науково-пошукової й дослідно-експериментальної діяльності в галузі теорії педагогіки, ступеня й глибини розуміння ним педагогічних проблем і шляхів їх вирішення.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПЕДАГОГІКА

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину

Предмет педагогіки. Функції та категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Структура педагогіки як навчальної дисципліни. Місце педагогіки в системі антропологічних наук. Зв'язок педагогіки з психологією, фізіологією, соціологією, філософією та іншими науками. Педагогічна наука і практика. Організація і проведення педагогічних досліджень. Типи педагогічних досліджень: описове, експериментальне. Етапи педагогічного дослідження. Методи педагогічних досліджень. Спостереження. Метод експертних оцінок. Експеримент. Опитувальні методи: бесіда, інтерв'ю, анкетування. Якісні методи: аналіз результатів діяльності, документації, контент-аналіз. Методи математичного аналізу даних.

Тема 2. Розвиток, соціалізація і виховання особистості

Структура особистості. Інструментальна (знання, уміння, навички, здібності) та мотиваційно-ціннісна (почуття, ціннісні орієнтації, переконання, потреби, інтереси, ідеали, ставлення) сфери особистості. Розвиток. Рівні розвитку особистості (фізичний, психічний, соціальний, духовний). Психічний розвиток і дозрівання. Фактори розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Вплив середовища на розвиток особистості. Поняття про соціалізацію. Фактори соціалізації. Активність особистості як умова її розвитку. Виховання як фактор розвитку особистості. Поняття виховання: широке і вузьке значення. Метафори виховання. Технократична і натуралістична концепції виховання. Взаємозв'язок між розвитком, соціалізацією і вихованням особистості. Теорії розвитку особистості: біогенетичні (С. Холл, А. Гезелл), соціогенетичні (Дж. Уотсон, Б. Скіннер, А. Бандура), теорії взаємодії двох факторів (конфронтації

(З.Фрейд), конвергенції (В.Штерн)), персоналістичні (А. Адлер, А. Маслоу, К. Роджерс).

Тема 3. Виховання як педагогічний процес

Поняття про педагогічний процес, його особливості. Структура педагогічного (навчально-виховного) процесу: цільовий, мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольнорегулюючий, результативний компоненти. Виховання як особливий вид діяльності. Цілі педагогічного процесу: загальна мета, основні напрями виховання, завдання, оперативні цілі. Зв'язок між цілями і результатами педагогічного процесу. Основні напрями виховання: розумове, моральне, естетичне, національне, трудове, фізичне. Операційно-дійовий компонент педагогічного процесу: методи, засоби і форми навчання та виховання. Контроль і оцінка результатів навчально-виховного процесу.

Тема 4. Специфіка педагогічної діяльності та її вимоги до особистості вчителя

Функції педагогічної діяльності: дослідницька, проектувальна, конструктивна, комунікативна, організаційна. Педагогічні здібності: академічні, дидактичні, мовні, комунікативні, перцептивні, організаторські, педагогічна уява, здатність до розподілу уваги. Особистісні якості педагога. педагогічне спілкування, його функції. Стили педагогічного спілкування за характером керівництва учнями: авторитарний, демократичний ліберальний. Стили педагогічного спілкування залежно від продуктивності їх виховного впливу. Авторитет учителя. Умови формування педагогічного авторитету.

Тема 5. Предмет і основні категорії дидактики

Предмет, завдання та етапи становлення дидактики як теорії навчання. Структура інструментальної сфери особистості (знання, уміння, навички, здібності). Дидактичні системи: традиційна (Й.Ф. Герbart), педоцентрична (Дж. Дьюї). Конструктивізм у навчанні (Ж.Піаже, Дж. Брунер). Сучасні дидактичні концепції. Особистісно орієнтовані концепції навчання. Процес навчання. Суть процесу навчання. Структура навчання. Зв'язок між навчанням і пізнавальним розвитком особистості. Мотивація учіння. Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань. Формування понять. Дидактичні основи формування умінь і навичок.

Тема 6. Закономірності і принципи навчання

Принципи навчання. Закономірності пізнавального розвитку особистості як наукова основа принципів навчання. Характеристика принципів навчання: принцип систематичності та послідовності; принцип наочності; принцип свідомості та активності учнів; принцип доступності; принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок; принцип науковості; принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою; принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Тема 7. Зміст освіти

Поняття про цілі навчання і зміст освіти. Компоненти змісту освіти: досвід пізнавальної діяльності, практичний досвід, досвід творчої діяльності, досвід ціннісного ставлення до дійсності. Характеристика документів, які відображають зміст освіти в закладі ЗСО: державний стандарт, типова освітня програма, освітня

програма закладу середньої освіти, базовий навчальний план,, типовий навчальний план, робочий навчальний план закладу ЗСО, навчальні програми та календарно-тематичний навчальний план, підручники. Способи структурної побудови навчальних програм: лінійний, концентричний, спіральний. Вимоги до шкільного підручника. Міжпредметні і внутрішньопредметні зв'язки. Теорії формування змісту освіти: дидактичний матеріалізм, дидактичний формалізм, дидактичний утилітаризм, дидактичний екземпляризм. Таксономія цілей навчання Б. Блума. Проблема конкретизації навчальних цілей.

Тема 8. Метод, прийом, технологія навчання

Поняття про метод і прийом навчання. Зв'язок між методами і засобами навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання. Класифікація методів навчання за джерелом інформації: словесні, наочні, практичні. Класифікація методів навчання за характером пізнавальної діяльності учнів: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі. Пояснювально-ілюстративне навчання, його особливості, переваги і недоліки. Етапи пояснювально-ілюстративного навчання. Поняття про проблемне завдання і проблемну ситуацію. Типи проблемних ситуацій. Правила та способи створення проблемних ситуацій. Етапи розв'язання проблемного завдання. Оцінка ефективності проблемного навчання. Програмоване навчання. Типи програм і принципи їх побудови. Типологія і характеристика засобів навчання. Використання комп'ютерів у навчанні. Критерії оптимального вибору методів і засобів навчання.

Поняття про технологію навчання. Специфічні особливості технології навчання. Технологія формулювання діагностичних цілей. Критеріальне оцінювання як основа технологічного навчання. Відтворюваний навчальний цикл: постановка загальної мети навчання, конкретизація загальної мети, діагностична оцінка знань і умінь учнів, застосування навчальних методів і процедур, оцінювання результатів навчання. Технологія повного засвоєння навчального матеріалу. Переваги і недоліки технологічного підходу до навчання.

Тема 9. Організаційні форми навчання

Поняття про організаційні форми навчання. Історичний розвиток загальних форм організації навчання. Класно-урочна система навчання, її переваги і недоліки. Альтернативні системи навчання: мангеймська, батавська, Дальтон-план, план Трампа. Індивідуалізація навчання та шляхи її здійснення: диференціація, внутрікласна індивідуалізація, індивідуалізація темпу навчання (акселерація, ретардація). Урок як основна форма навчання у школі. Класифікація уроків. Типи уроків за дидактичною метою: урок вивчення нового матеріалу, урок вдосконалення знань, умінь і навичок, урок узагальнення і систематизації знань, контрольний урок, комбінований урок. Структура різних типів уроку. Загальнодидактична і методична підструктура уроку. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, індивідуальна. Способи організації групової навчальної діяльності учнів. Способи створення навчальних груп. Етапи підготовки вчителя до уроку. Аналіз уроку. Позаурочні та позашкільні форми організації навчання: домашня робота, семінар, екскурсія, факультатив, консультація, гурток.

Тема 10. Контроль навчання

Поняття про контроль навчання. Функції контролю: діагностична, навчальна, виховна, стимулююча. Види контролю: попередній, поточний, періодичний (тематичний), підсумковий. Критерії оцінювання успішності учнів. Дидактичні вимоги до оцінювання успішності. Методи контролю навчання: спостереження, усний, письмовий, практичний, графічний. Дидактичні тести, їх види. Переваги і обмеження дидактичних тестів. Форми тестових завдань: відкриті і закриті завдання. Етапи і вимоги до створення дидактичних тестів. Оцінювання навчальних досягнень учнів. Формувальне і підсумкове оцінювання. Загальні критерії оцінювання успішності. Рівні навчальних досягнень учнів. Вимоги до перевірки і оцінювання успішності учнів.

Тема 11. Виховання як складова педагогічного процесу

Поняття про виховання як складову педагогічного процесу. Специфічні особливості виховання, його відмінності від навчання. Структура мотиваційно-ціннісної сфери особистості: потреби, інтереси, переконання, ціннісні орієнтації, установки, ідеали, ставлення, риси характеру. Етапи виховання. Психологічні механізми виховання: ідентифікація, наслідування, емоційне обумовлення, мотиваційне опосередкування, конформність, вживання у соціальну роль, підтримання внутрішньої узгодженості поглядів, самоспостереження. Концепції виховання: директивна, прихованого впливу (маніпулятивна), виховання-сприяння.

Тема 12. Закономірності і принципи виховання

Закономірності виховання. Принципи виховання: безумовне позитивне ставлення до особистості, опора на позитивне в особистості, прихованість виховних впливів, поєднання поваги з розумною вимогливістю до особистості, поєднання педагогічного керівництва з розвитком ініціативи і самодіяльності вихованців, систематичність і наступність виховання, єдність і послідовність виховних впливів, емоційність виховання, урахування вікових та індивідуальних особливостей вихованця.

Тема 13. Методи виховання

Поняття про метод і прийом виховання. Класифікації методів виховання. Методи виховання через вплив на підсвідомість вихованця (навіювання, педагогічно доцільна самопрезентація). Методи виховання через вплив на свідомість вихованця (переконування, дискусія, приклад). Методи виховання через організацію поведінки вихованця (вимога, привчання, доручення, створення виховних ситуацій, рольова гра). Методи оцінювання і корекції поведінки вихованців (заохочення, покарання). Вибір методів виховання.

Тема 14. Виховання особистості в колективі

Проблеми взаємодії особистості і колективу. Загальні поняття про дитячий колектив, його ознаки та структура. Основні характеристики дитячого колективу. Шляхи формування колективу. Основні типи колективів. Динаміка та стадії розвитку колективу. Система перспективних ліній, традицій колективу. Принципи паралельної дії і єдності педагогічних вимог. Шляхи згуртування дитячого колективу. Гармонія розвитку колективу та особистості. Учніське самоврядування, його види. Органи учнівського самоврядування. Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні

групи учнів. Попередження негативних проявів поведінки окремими членами колективу (булінг).

Тема 15. Самовиховання як фактор розвитку особистості

Зв'язок між вихованням і самовихованням. Організація самовиховання учнів. Етапи педагогічного керівництва самовихованням школярів. Методи та прийоми самовиховання.

Тема 16. Особливості виховання дітей з відхиленнями у поведінці

Поняття про важковиховуваність. Типи важковиховуваних дітей. Причини відхилень у поведінці вихованців. Поняття про корекцію поведінки. Етапи корекційної роботи з важковиховуваними дітьми.

Тема 17. Взаємодія школи, сім'ї та громадських організацій у вихованні молоді

Сутність родинного виховання. Сім'я як важливий інститут виховання особистості. Педагогічні умови успішного сімейного виховання. Типові помилки сімейного виховання. Вплив атмосфери сімейного життя, сімейних цінностей, загальної культури батьків, системи взаємин на виховання дитини. Сучасні проблеми родинного виховання. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Педагогічне партнерство школи з сім'єю. Форми і методи взаємодії школи з сім'єю. Батьківські комітети. Формування педагогічної культури батьків. Організація діяльності щодо запобігання та протидії домашнього насильства. Участь громадськості у вихованні дітей. Види громадських організацій. Спільна діяльність школи, сім'ї та громади в організації дозвілля і відпочинку дітей, оволодінні суспільним досвідом, збереженні і розвитку національної культури.

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Тема 18. Теоретичні основи виникнення виховання

Концепції виникнення виховання: еволюційно-біологізаторська, психологічна, релігійна, соціологічна, соціокультурна. Виховання в первісному суспільстві. Особливості виховного на різних етапах розвитку первісного суспільства.

Тема 19. Східна педагогіка стародавнього світу

Східний тип виховання. Педагогічні традиції давніх цивілізацій (Давній Єгипет, Іран, Індія, Китай). Розвиток виховних традицій народів Близького та Середнього Сходу. Розвиток освітніх інститутів Давнього Сходу. Перші навчальні заклади: «дома табличок», державні школи Давнього Єгипту, ступенева школа Давньої Індії, навчальні заклади Давнього Китаю. Пріоритети в навчанні та вихованні, що сформували основи педагогічних традицій.

Тема 20. Західна антична педагогіка

Становлення західного типу виховання. Виховні традиції Давньої Греції та Риму як основа західної педагогічної теорії і практики. Виховні системи: Спартанська та афінська моделі. Спартанська система: мета, зміст, форми і методи виховання, організація навчальних закладів. Афінська система: принципи всебічного і гармонійного розвитку особистості (змагальність, поетапність, орієнтація на «сукупність добродетностей», демократичність). Школа Давньої Греції. Центри навчання писців (на прикладі Криту). Залежність характеру навчання від культури міст-полісів. Освіта Давнього Риму. Типи шкіл: елементарні

(тривіальні), граматичні, школи риторів, «колегії юнацтва». Формування шкільного канону римської освіти.

Тема 21. Східна візантійська педагогіка

Триступенева освіта Візантії. Елементарна освіта (школи грамоти). Підвищена освіта (приватні, церковні, державні граматичні школи). Вища освіта («Аудиторіум»).

Освіта в Київській Русі: школи «учіння книжного», монастирські школи. Вплив Візантії на подальший розвиток освіти. Вітчизняний тип виховання. Особливості виховання і навчання дітей у давніх слов'ян. Загальна характеристика системи освіти і виховання в Київській Русі (X–XIII ст.).

Тема 22. Середньовічна європейська освіта

Релігійна традиція виховання (VI–XV ст.). Вплив церковної культури на освіту і виховання. Програма церковного навчання: навчальні посібники, керівництва, розмовники. Рицарське виховання та концепція «сім лицарських доброчинностей». Розвиток школи в Західній Європі в епоху раннього Середньовіччя. Станове домашнє навчання. Церковні навчальні заклади: кафедральні та монастирські школи. Поява різних типів міських шкіл та утворення перших університетів. Шляхи отримання вищої освіти та поява нових навчальних закладів.

Тема 23. Освіта в епоху Відродження та Реформації

Розвиток мережі навчальних закладів у Західній Європі (епохи Відродження та Реформації). Поява шкіл елементарної освіти. Навчальні заклади підвищеної освіти: латинські школи, гімназії, граматичні школи, коледжі, школи ієронімітів, двірцеві школи, школи ієзуїтів.

Система виховання джентльмена за Дж. Локком. Формування висококваліфікованої, ділової особистості через фізичне, моральне та розумове виховання. Врахування індивідуальних особливостей у виховному процесі.

Тема 24. Українська освіта в добу Ренесансу

Розвиток української національної системи освіти. Відображення особливостей Українського Відродження в освіті. Формування різних типів навчальних закладів: католицьких, міських, уніатських, протестантських, братських шкіл, академій.

Тема 25. Освіта в Новий час (XVII–XVIII ст.)

Розвиток освітніх інститутів у Новий час. Навчальні заклади класичного типу в Західній Європі (XVII–XVIII ст.)

Розвиток початкової освіти: благодійні та недільні школи (Англія), католицькі початкові школи (Франція).

Поява нових типів навчальних закладів як основи сучасної системи освіти.

Тема 26. Освітні реформи в Україні (XVIII – XIX ст.)

Освітні реформи в Україні (початок XVIII – XIX ст.). Організація державних шкіл різних типів. Зародження та розвиток професійної освіти, заснування Академії наук і навчальних закладів при ній. Розвиток університетської освіти та зміни в шкільній системі (II половина XIX ст.).

Тема 27. Західноєвропейська освіта у XIX ст.

Головні напрями розвитку школи Західної Європи в XIX ст. Специфічні та загальні риси початкової освіти країн Заходу. Виникнення вищої початкової школи та становлення системи середньої освіти.

Тема 28. Розвиток світової освіти у XX ст.

Розвиток школи в Новітній час. Тенденції перебудови школи в Західній Європі та Америці в першій половині XX ст.

Напрями розвитку зарубіжної школи у другій половині XX ст. (поява відкритих і альтернативних шкіл).

Тема 29. Вітчизняна освіта у XX ст.

Розвиток вітчизняної освіти у XX ст. Шкільні реформи початку XX ст. та системи народної освіти (1920 р., 1919 р., 1922 р.). Введення загальної обов'язкової початкової освіти (1930 р.), єдиної системи народної освіти (1934 р.), обов'язкової 8-річної освіти (1970 р.).

Шкільна реформа 1984 р. та відродження національної системи виховання в період незалежної України.

Тема 30. Педагогічні інновації XX ст.

Трудова школа. Діяльність перших трудових шкіл у Німеччині, Швейцарії, Австрії. Проект Г. Кершенштейнера як приклад інтеграції практичних і теоретичних знань.

Монтессорі-освіта. Орієнтація навчання на інтерес і розвиток дитини. Концепція «Дому дитини» М. Монтессорі як модель вільного виховання та ефективної соціалізації.

Школа О. Нілла «Саммерхіл». Організація навчального процесу за принципом абсолютної свободи учнів.

Інноваційні підходи, що сприяють розвитку творчої особистості.

Школа «для життя, через життя» за О. Декролі. Концепція «центрів інтересів» як основа організації навчального процесу. Принципи зв'язку з природою, контакту з сім'єю та врахування особливостей розвитку мислення.

Лабораторна школа Д. Дьюї. Організація навчання через наближення до життєвого досвіду дитини. Підхід, що враховує індивідуальні особливості розвитку та сприяє активному засвоєнню знань.

Вальфдорфська школа Р. Штайнера. Педагогіка, що базується на принципах самоврядування, свободи та автономії. Створення єдиної емоційно-естетичної бази для всебічного розвитку особистості.

Школа за «методом проектів». Організація навчальної програми як сукупності взаємопов'язаних дослідів. Роль свободи вибору занять учнями та сприяння розвитку ініціативності через гнучке формування змісту.

Школи за «дальтон-планом». Організація навчального процесу шляхом розподілу програми на контракти. Основні принципи: свобода дитини, взаємодія в групі, гнучкий розподіл навчального часу.

Нова французька школа за С. Френе. Впровадження інноваційних елементів: шкільна друкарня, кооператив, «вільні тексти», карточки-фішки, робоча бібліотека. Модернізація початкової освіти через нові технології навчання.

Тема 31. Альтернативні моделі освіти другої половини XX ст.

Павлівська середня школа за В. О. Сухомлинським. Система родинно-шкільного виховання, заснована на надбаннях народної педагогіки.

Методика «Школи радості» як засіб формування творчої особистості та вдосконалення змісту освіти.

Відкриті школи (Великобританія, початок 1970-х рр.). Основні ідеї відкритого навчання: індивідуальний підхід, відмова від класно-урочної форми, інтегрований день, вільний режим. Реформування традиційної системи освіти через впровадження гнучких форм організації навчального процесу.

Альтернативні школи (США, середина 1970-х рр.). Використання нетрадиційних методик навчання та виховання. Акцент на гуманних відносинах між учасниками навчально-виховного процесу та розвиток індивідуальних здібностей і творчого потенціалу.

Приватні школи (90-ті рр.). Апробація власних нетрадиційних програм навчання як фактор модернізації освітніх систем. Інноваційні підходи до організації навчального процесу та виховання.

Сучасні тенденції розвитку педагогічної науки й освітньої практики.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акімова О. В., Волошина О. В. Історія педагогіки у мнемокартах і таблицях : [навч.-метод. посіб.]; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 111 с.
2. Анєнкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О.А., Русол В. М. Педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий світ-2000, 2018. 567 с.
3. Ваховський Л.Ц. Історія педагогіки як інтелектуальна історія. Освіта та педагогічна наука. 2019. № 2 (171). С. 69-76.
4. Галуз'як В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. Педагогіка: навчальний посібник. Вінниця: «Нілан», 2017. 256 с.
5. Джаман Т. В. Історія педагогіки України: навчальний посібник. Львів: Новий світ-2000, 2018. 288 с.
6. Джурило А. П., Глушко О. З., Локшина. О. І. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США : моногр. НАПН України, Ін-т педагогіки. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2018. 191 с.
7. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / Упоряд.: Воротникова І.П., Чайковська Н.В. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
8. Дубасенюк О.А., Самойленко О.А. Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих): навч.-метод. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 175 с.
9. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки : навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с.
10. Козловський Ю. М., Ортинський В. Л., Дольнікова Л. В. Педагогіка : підручник / Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 371 с.

11. Малихін А. О. Історія педагогіки в схемах, таблицях, ілюстраціях : [посібник]. Харків : ПромАрт, 2019. 347 с.
12. Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Кошечко Н. В. Педагогіка (у структурно-логічних схемах та таблицях) : навч. посіб. Київ : Компрінт, 2020. 90 с.
13. Михалюк А. М. Педагогіка : інтерактивний контент. Навчально-методичний посібник. Київ : Видавництво "Каравела", 2023. 244 с.
14. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
15. Педагогіка : навч. посіб. / уклад. І. В. Ковальчук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2018. 427 с.
16. Петровська Т. В. Педагогіка. Дидактичні матеріали. Вид. 2-е, без змін. Київ : Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України : Олімпійська література, 2019. 178 с.
17. Петровська Т. В. Педагогіка. Дидактичні матеріали. Навчальний посібник. 2018. 180 с.
18. Пономарьова Г. Практикум з педагогіки: навч. посіб. / Г. Пономарьова, І. Репко, В. Одарченко; Комун. закл. «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харків. облради. Харків: ТО Ексклюзив, 2017. 243 с.
19. Семенова А. В. Професійна педагогіка: Підручник (рекомендовано ІВО НАПН України). / Авт. : А. В. Семенова, О. В. Грабовський, Л. В. Коломієць, О. С. Савельєва, В. Ф. Яні; за заг. ред. А. В. Семенової. Одеса: Бондаренко М. О., 2019. 562 с.
20. Скільський Д. М. Історія української педагогіки: ілюстрований навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2022. 340 с.
21. Супрун М. О. Педагогіка: Підручник. К.: КДА, 2018. 400 с.
22. Хмельницька О. С. Педагогіка. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник. Переяслав: Домбровська Я. М., 2021. 222 с.
23. Шулигіна Р. А. Педагогіка : навч.-метод. посіб. ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Суми : Університетська книга, 2017. 143 с.

КРИТЕРІЇ

оцінювання відповідей на питання

додаткового вступного випробування до аспірантури за спеціальністю

A1 Освітні науки

A (90-100 балів) - під час відповіді продемонстровано професійну ерудицію у сфері науково-педагогічного дослідження, поінформованість щодо найбільш важливих педагогічних ідей, які висловлювалися в минулому та є предметом наукових дискусій сьогодні, володіння поняттєво-категоріальним апаратом сучасної педагогіки; виявлено науково-аналітичні здібності, здатність виокремлювати педагогічні факти, явища, події й описувати їх мовою педагогічної науки, використовувати теоретичні знання як основу й метод пізнання, бачити проблеми для здійснення актуальної науково-педагогічної діяльності, комбінувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань.

Відповіді на всі питання білету та додаткові запитання мають повний, ґрунтовний, вичерпний характер.

В (82-89 балів) - у цілому розкрито зміст питань, показано загальну наукову ерудицію, науково-аналітичні здібності, проте не виявлено та не обґрунтовано сучасні проблеми в розвитку педагогіки, не запропоноване власне бачення шляхів їх вирішення.

С (75-81 балів) - розкрито основний зміст питань, однак допущено окремі неточності у трактуванні науково-педагогічних категорій, концепцій, закономірностей і тенденцій розвитку освіти.

Д (67-74 балів) - вступником не продемонстроване розуміння основних питань педагогіки та історії педагогіки, не розкрито зміст основних педагогічних понять, категорій, закономірностей і шляхів розвитку педагогічної науки.

Е (60-66 балів) - слабкі знання матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді з порушенням послідовності їх викладу, немає відповіді на додаткові запитання.

FX (35-59 балів) - незнання значної частини матеріалу, суттєві помилки у відповідях на основні та додаткові питання.

F (1-34 балів) - незнання фактичного матеріалу, відсутність відповіді.

Вступне випробування проводиться відповідно до вимог чинного законодавства, нормативних документів Міністерства освіти й науки України. Випробування відбувається відповідно до затвердженої програми за білетами у формі співбесіди.

Для підготовки відповіді вступник використовує екзаменаційні листи, які після іспиту зберігаються в його особовій справі. Рівень знань оцінюється за національною шкалою та за шкалою ECTS. Стосовно кожного вступника заповнюється протокол екзамену, в якому фіксуються основні та додаткові питання, які були задані протягом екзамену з актуальних проблем педагогіки та історії педагогіки. У протоколі виставляються окремо оцінки відповідей на питання білету та загальна оцінка знань абітурієнта.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і освітнього менеджменту
протокол №11 від 7 квітня 2026 року

Голова фахової атестаційної комісії

проф. Акімова О.В.